

УДК 811. 11: 81'367

Л.І. Павленко,
кандидат філологічних наук, старший викладач;
С.К. Топачевський,
студент
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ФОРМАЛЬНО НАДМІРНІ ВИСЛОВЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ЛОГІЧНОЇ МОДАЛЬНОСТІ У ДІАЛОЗІ

У статті на основі аналізу структурно-семантичних особливостей формально надмірних висловлень розкрито їх потенціал для реалізації логічної модальності.

Лінгвістичні розвідки кінця ХХ століття позначені подальшим розвитком таких галузей мовознавства як теорія комунікації, теорія мовленнєвих актів, соціолінгвістика, психолінгвістика та лінгвопрагматика [1; 2; 3; 4; 5]. Діяльнісний підхід до вивчення мовлення обумовлює необхідність всебічного та системного аналізу взаємозв'язків мовно-мовленнєвих характеристик із екстралінгвістичними чинниками. Антропоцентрична орієнтація сучасних гуманітарних наук зосереджує увагу науковців на дослідженні інтерактивного характеру діалогічної мовленнєвої взаємодії [6; 7; 8; 9; 10]. Але актуальним, на нашу думку, залишається аналіз властивостей мовних одиниць та особливостей їх функціонування у мовленні, оскільки саме у мовленні віддзеркалюється мовна, соціолінгвістична та прагматична компетенція індивіда.

Мета цієї статті полягає у визначенні потенціалу синтаксичних одиниць для вираження діалогічної модальності, адже саме цей аспект залишається малодослідженим при вивченні мовленнєвої поведінки комунікантів.

Об'єктом нашого дослідження обрано логічну модальність у діалозі. Предметом аналізу є синтаксичні та функціонально-семантичні особливості формально надмірних висловлень як засобу вираження логічної модальності. Матеріалом дослідження виступають англомовні художні твори ХХ століття.

Термін "модальність" у мовознавстві багатозначний: він позначає різні явища, які об'єднуються тією ознакою, що всі вони так чи інакше – граматично, лексично, інтонаційно – виражають ставлення мовця до того, що повідомляється чи відношення повідомлення до дійсності [11].

До модальних значень належать, по-перше, *об'єктивно-модальні значення*. Це значення відношення повідомлення до дійсності, тобто значення реальності та ірреальності (бажаності, можливості, припущення). Об'єктивно-модальне значення є наявне у будь-якому реченні. Об'єктивно-модальні значення організуються в систему опозицій, що виявляється в граматичній парадигмі речення [11].

По-друге, до модальних значень належать *суб'єктивно-модальні значення*, які характеризують ставлення мовця до того, що він повідомляє і не є обов'язковими для кожного висловлення. Різне суб'єктивне ставлення і суб'єктивна оцінка мають у мові різні спеціальні засоби вираження: інтонація, вступні слова і сполучення слів (їх називають "модальними словами"), спеціальні синтаксичні конструкції, порядок слів, повторення слів, а також різноманітними комбінаціями цих засобів. Нас цікавить вираження модальності в експлікаційних структурах англійського розмовного мовлення.

У нашій роботі ми керуємося науковими доробками С.А. Сухих, який зазначає, що діалогічна модальність складається з наступних підсистем:

- 1) логічна модальність (ставлення комунікантів до референційного співвіднесення стверджуваного у висловленнях та дійсності);
- 2) якісна модальність (система відносин між учасниками спілкування);
- 3) егоцентрична модальність (ставлення комунікантів до самих себе);
- 4) екзистенціональна модальність (ставлення комунікантів до теми розмови) [12: 90].

Можливість виникнення жартівливого або іронічного тону, його взаємодія або несумісність з серйозним ставленням до предмета мовлення, а також структурно-семантичні особливості вербальної реалізації екзистенціональної підсистеми діалогічної модальності вже були предметом нашого аналізу [13].

У рамках цієї статті нас цікавить вираження логічної модальності за допомогою таких формально надмірних мовленнєвих засобів аргументативного та модально-оціночного типу, які характеризуються перенасиченням плану змісту для реалізації певної комунікативної мети, тобто засобами експлікаційних моделей [14: 3 – 4].

Логічна модальність являє собою відображення ставлення мовців до референційного співвідношення теми та дійсності. У цій підсистемі виділяються модальності *фактивності, можливості, необхідності*.

Модальність *фактивності* відображає достовірність висловлення. Г.Г. Почепцов розмежовує поняття "істинності" та "достовірності" висловлення: "висновок про істинність чи хибність того чи іншого висловлення передбачає зіставлення його змісту з об'єктивною реальністю", а "визначення достовірності висловлення ґрунтується на зіставленні змісту висловлення з його 'джерелом', тобто – мовцем". Він визначає поняття достовірності як "істинність з точки зору слухача", тобто саме слухач оцінює відповідність змісту висловлення дійсності, реальному стану справ [15: 218].

Достовірність змісту теми діалогу може підтверджуватися різними шляхами, такими, як, наприклад, посилання на джерело інформації, імпліцитне твердження про можливість бути свідком або учасником ситуації, про яку йдеться [12: 90 – 91].

(1) *Lindsay: I gather, we've all read, you have had some problems... Malcolm: You could say. Lindsay: Your last agency walked out. Or were sacked. It wasn't quite clear. Andrew: It was by mutual agreement. (D. Hare)*

Учасниками діалогу є члени партії Малкольм, Ендрю та Ліндсей, яка хоче влаштуватися на роботу. Говорячи про колишніх працівників, вона посилається на пресу, як на офіційне і надійне джерело інформації. Навіть якби її співрозмовники не були обізнані зі згаданими подіями, вони, швидше за все, оцінили висловлення Ліндсей як достовірне.

(2) *Lindsay: It's pretty hectic? Andrew: It's a problem with opposition. The government has cars. And teams of civil servants. Resources. Buildings. Access to facts. But George has much less. He has only his own private office. (He smiles) George has to make do with us. Lindsay (smiles politely): Yes. (D. Hare)*

У цьому прикладі достовірність репліки-відповіді полягає у тому, що Ендрю є учасником партії, яка знаходиться в опозиції до правлячої. Він – помічник лідера партії (Джорджа). Будучи активним учасником політичного життя країни, він знає про умови функціонування обох сил і тому його висловлення сприймається співрозмовницею як достовірне, про що свідчить її згода (Yes).

Щодо мовленнєвих засобів аргументативного типу, які використовуються комунікантами у вищенаведених прикладах, виділяються експлікаційні моделі розчленування структури висловлення (1), експлікаційні моделі розширення структури висловлення з постпозитивним сегментованим компонентом (ПСК) тлумачення (2).

Часто зустрічається і негативна оцінка достовірності висловлення, тобто коли висловлення розглядається адресатом як таке, що не відповідає стану речей. Негативна оцінка достовірності висловлення може бути зумовлена найрізноманітнішими факторами спілкування: знання співрозмовника про дійсний стан справ, знання особистісних та моральних характеристик адресанта, попередній досвід спілкування з адресантом, уявлення про наміри та цілі адресанта. Оскільки негативна оцінка достовірності висловлення адресанта є потенційно конфліктним актом, адресату може бути важко експліцитно висловити свою думку через небажання зруйнувати стосунки з мовцем. Однак такі характеристики адресата, як вищий соціальний статус, небажання зберегти дружні стосунки зі співрозмовником, небажання уникнути конфлікту, сприяють реалізації акту негативної оцінки [16: 141-143]. Проте ці характеристики не є обов'язковими. Розглянемо наступний приклад:

Eileen: What brought your father here, then? Who brought him here but that girlfriend of yours and yourself? One thing I can tell for certain is that your poor mother didn't bring him here. Paul: I swear that's not true. How could it be true? It couldn't be true. (B. Friel)

Діалог відбувається між господаркою дому (Ейлін) та найманим робітником (Полом). У зв'язку з тим, що Ейлін кохає Пола, вона негативно ставиться до візиту його батька, метою якого є одруження сина з іншою дівчиною. Вона звинувачує Пола у тому, що він запросив батька, але той негативно оцінює достовірність висловлення співрозмовниці, тому що не має причетності до цього приїзду. Хоча соціальні статуси співрозмовників формально різні, вони спілкуються як рівні, що зумовлено їхніми інтимними стосунками. Акт негативної оцінки достовірності висловлення базується на знанні співрозмовника про дійсний стан справ і вербально реалізується питально-відповідною побудовою, яка є одним із типів експлікаційних моделей розширення структури репліки.

У випадку, коли спілкування відбувається між трьома комунікантами і більше, негативно оцінити достовірність висловлення може не тільки безпосередній адресат висловлення, але й інші учасники комунікативного акту, яких можна охарактеризувати як слухачів [17: 160, 163]. Саме такою є ситуація у наступному прикладі:

Lindsay: /.../ Seventy per cent agree with the statement: "The Labour Party no longer stands for anything distinctive. /.../ The worst effect, you'll see is on your own standing. Look there... These verbals... There... Oliver: This is poison! George, she's feeding you poison. (D. Hare)

Олівер, радник лідера партії Джорджа, оцінює висловлення Ліндсей, також члена партії, як невідповідне стану речей. Олівер розуміє інтенцію Ліндсей повідомити Джорджу реальну думку громадян про нього і вбачає у цьому загрозу. Він намагається 'захистити' Джорджа, що знаходить своє вираження в емфатичному висловленні.

Дані нашого дослідження доводять, що для вираження модальності фактивності, як підсистеми логічної модальності, найбільш широко вживаними у розмовному мовленні є такі експлікаційні моделі:

1) розчленування потенційно синтаксичного цілого:

Paul: Easy now, Eileen. That's not fair. You know that I love you. I gave you my word. That can never change. (J. McGahern)

Helen: /.../ I'm frightened. And Marius can see it. He's no fool, Elsa. He knows that his moment has finally come. (A. Fugard)

Gwenda: /.../ We were meant to get a sound-test... Andrew: I know... Gwenda: Before the press got here. To try out the music. (D. Hare)

"Once, I been here – since way the hell gone back in the year we were all gettin' home from that Korea mess. For a visit" (K. Kesey)

розширення синтаксичної структури висловлення, зокрема за допомогою ПСК різної функціонально-семантичної направленості:

Carter: And what is it, Hopper? Hopper: (Nervously) 'Krasnaya Zvezda' – I mean 'Red Star', sir. Article in 'Red Star', sir. (D. Potter) (ПСК-тлумачення)

Paul: What did we throw into the gripe, Mother? Baby: An accident. Nothing. Something that happens every day in hospitals, and out of them. (J. McGahern) (ПСК-тлумачення)

Hopper: /.../ It's the same in the office. Ennit? Francis: Yes. It is. Hopper: But it's not just the army – it's – oh, more than that – I mean – we're all in uniform, even those, who aren't. In Britain, I mean. On parade. All in different ranks and... (D. Potter) (ПСК-тлумачення)

Parnell: I came in once and found her in the library, she was reading Stendhal. The Red and the Black. (J. Baldwin) (ПСК-конкретизація)

Parnell: Who's Mister Charlie? Meridian: You're Mister Charlie. All white men are Mister Charlie. (J. Baldwin) (ПСК-узагальнення)

розширення структури репліки, зокрема, за допомогою:

а) псевдо-інформативного перепитування або окличної репліки-повтору (термін В.В. Бузарова [18: 79]):

Woman One: /.../ I can pose any way you want. You want to try something lying down. How's this? I mean, it's whatever you want. Artist: What I want? What I want? I know exactly what I want but you, through no fault of your own, do not happen to be it! (E. Jackson)

Peter: /.../What's he doing out on the road? Maggie: He's talking to people. Peter: Talking to people! He'd need someone on his tail night, noon and morning. Who's he talking to? Maggie: They came in a Morris Minor. Peter: They came in a Morris Minor! O God, O God, O God... (J. McGahern)

б) побудови репліки за моделлю "питання – відповідь":

Baby: Well, our lad is sort of harmless like his father, and he's god looking. The women seem to go for him like bees to the honey. Who am I telling? You know a bit about it yourself, love. (J. McGahern)

"/.../ Let's be honest and give this man his due instead of secretly criticizing his capitalistic talent. What's wrong with him making a little profit? We've all certainly got our money's worth every time he fleeced us, haven't we?..." (K. Kesey)

У процесі безпосередньої мовленнєвої взаємодії відбувається поєднання декількох типів експлікаційних моделей, що демонструє наступний приклад, де один із співрозмовників (Олівер) повідомляє своє бачення стану справ:

Andrew: Well do you think you know who she is? Oliver: Lindsay Fontaine? Sure, I've seen her. I saw her on TV. Lindsay's who people are. These days. That's who people are. They're like that. Andrew: Meaning? Oliver: Professionals. A lot of front maybe. With a lot of confidence. Maybe... OK... underneath a bit lost. Not knowing what they think. Used to affluence. And things not being difficult (D. Hare).

Проаналізувавши цей уривок англійського діалогічного мовлення, виділяємо такі експлікаційні моделі:

розчленування потенційно синтаксичного цілого (*Lindsay's who people are. These days; Maybe... OK... underneath a bit lost. Not knowing what they think; Used to affluence. And things not being difficult.*)

розширення синтаксичної структури висловлення з ПСК-тлумачення (*Sure, I've seen her. I saw her on TV; Professionals. A lot of front maybe. With a lot of confidence; Not knowing what they think. Used to affluence.*)

псевдоінформативне перепитування (*Lindsay Fontaine?*).

Підсистема модальності *можливості* розкриває співвідношення теми висловлення та дійсності з точки зору мовця як таке, що може мати місце, тобто як потенційне втілення теми. При цьому модальність *можливості* характеризує не тільки ті аспекти теми висловлення, які мають потенційне позитивне втілення (тобто можуть здійснитися чи бути здійснені), а й такі, які мають потенційне негативне втілення (тобто можуть не здійснитися чи бути не здійснені). Окрім цього, модальність *можливості* також проявляється, коли висловлення стосується чогось, що могло мати потенційне позитивне або негативне втілення в минулому.

Модальність *можливості*, виражена у структурах розчленування, може проявлятися як окремими компонентами структури, так і всією структурою або навіть діалогічною єдністю.

Paul: What if we're found out? Baby: How could you be found out? In your own house. On your own land. We have no time to waste on this talk. (J. McGahern)

У цьому прикладі модальність *можливості* як потенційне негативне втілення змісту репліки проявляється у першому компоненті структури (*How could you be found out?*). Два наступні компоненти (*In your own house. On your own land*) підкреслюють неможливість втілення змісту в контексті першого компонента, проте, взяті окремо, вони не виявляють модальність *можливості*.

Наступний уривок діалогічного мовлення демонструє вираження модальності *можливості* всією структурою розчленування потенційно синтаксичного цілого:

Helen: /.../ I don't know what I would do without her. But I'm afraid Koos has started drinking again. And making all sorts of terrible threats about her and the baby. He still doesn't believe its his child. (A. Fugard)

Вираження модальності *можливості* у контексті діалогічної єдності можна представити на такому прикладі:

Owen: They are searching for George. If they don't find him – Lancey: Commencing twenty-four hours from now we will shoot all livestock in Ballybeg. At once. (B. Friel)

Цей діалог являє собою повідомлення погрози. Воно адресовано мешканцям невеликого ірландського поселення, де зник лейтенант англійської армії (Джордж). Репліка капітана армії (Ленсі), яка є прикладом розчленування потенційно простого речення, могла б бути вираженням модальності фактивності. Але попередня репліка його перекладача (Оуена) містить умову, за якої слова капітана будуть втілені, тим самим зумовлюючи модальність репліки.

Вираження модальності можливості у висловленнях, які містять експлікаційні моделі розширення синтаксичної структури висловлення, можна продемонструвати на наступних прикладах, де ПСК "Health" та "Education" конкретизують компонент базового висловлення "the caring issues", а ПСК "Kendrick's attack on you yesterday" конкретизує компонент базового висловлення "questions":

Oliver: George can speak all he likes on the caring issues. Health. Education. (D. Hare)

Oliver: These are questions that are bound to come up. Kendrick's attack on you yesterday. (D. Hare)

Повтор, як різновид розширення структури репліки, також може бути вираженням модальності можливості, наприклад:

Owen: Here. Drink this. Then go on away home. There may be trouble. Do you hear me, Jimmy? There may be trouble. (B. Friel)

Jo: Yes! And if he could have shot Old Bill to keep him quiet – he could have killed that boy. He could have killed that boy. And if he did – well – that's murder, isn't it? (J. Baldwin)

Підсистема модальності *необхідності* характеризує зміст висловлення з точки зору мовця як такий, що має бути. Залежно від підстави твердження про необхідність виділяють три її види: логічну необхідність, фізичну необхідність та деонтичну необхідність. Логічно необхідне все, що впливає із законів логіки. Фізично необхідне все, що впливає із законів природи. Деонтично необхідне те, що впливає із законів чи норм, що діють у суспільстві. Щодо взаємозв'язків трьох видів необхідності, то припускається, що дія, яка ставиться в обов'язок, повинна бути логічно та фізично можливою, адже неможливо зробити те, що суперечить законам логіки чи природи. Разом з тим аналогія між логічною та фізичною необхідністю, з одного боку, та деонтичною необхідністю з іншого, не є повною. Необхідне, що зумовлене законами логіки або законами природи, реально існує. Але з необхідності та обов'язковості чогось не слідує, що воно має місце в дійсності, тобто тільки необхідність чогось не є запорукою його існування [19].

У мовленні вираження якоїсь однієї необхідності не є поширеним, адже твердження про щось як про необхідне тільки з точки зору логіки або фізичних законів або суспільних законів і норм зустрічається зазвичай у контексті відповідних наук та вузькопрофесійних сфер спілкування. Побутове спілкування передбачає поєднання цих типів необхідності, найчастіше з домінуванням деонтичної необхідності.

Твердження про необхідність виникають на базі суб'єктивних чинників, власних переконань мовця – внутрішній фактор або об'єктивних – зовнішній фактор. Кожний комунікативний акт представляє свою мотивацію для виникнення необхідності як характеристики висловлення та умовно виділяються зони, на які направлена необхідність у висловленні: адресант, адресат, ситуація. Всі дії, стани, характеристики тощо, які мовець вбачає як необхідні, і стосуються його самого складають зону мовця. Дії, стани, характеристики тощо, які мовець розглядає як необхідні для адресата, складають зону адресата. Ситуація включає все, що може розглядатися як необхідне і не стосується зони мовця та адресата або включає їх обох.

Аналіз відібраного матеріалу дає можливість стверджувати, що модальність необхідності може бути виражена такими експлікаційними моделями розчленування потенційно синтаксичного цілого:

Church: Forget your Pushkin. And present yourself here in sober clothes – sober – at 0850 in the morning. On the bloody dot. (D. Potter)

Висловлення є військовим наказом, який Майор Черч дає рядовому. Наказ є вираженням деонтичної необхідності, адже військові норми і правила належать також до суспільних законів і норм. Необхідність спрямована на адресата (рядового) і зумовлена ситуацією (об'єктивними чинниками), яка полягає у тому, що рядовий запізнився у перший день на службу і майор віддає наказ, щоб наступного дня ситуація не повторилася.

Francis: You're drunk. You'd better go home. And leave her alone, you hear? (D. Potter)

У цьому прикладі висловлення являє собою погрозу, тобто необхідність спрямована на зону адресата. Френсіс погрожує Аттербоу, який у нетверезому стані домагався молодої жінки. Чинники, які зумовили погрозу, – об'єктивні (ситуація домагання) і суб'єктивні (бажання допомогти).

Oliver: George, we need a full rehearsal. Of each of these question. (D. Hare)

За своїми характеристиками це висловлення подібне до першого прикладу, адже у ньому також виражається деонтична необхідність, зумовлена об'єктивними чинниками і спрямована на адресата. Помічник лідера партії повідомляє йому про необхідність переглянути потенційно небезпечні питання, які можуть бути задані у прямому ефірі, щоб уникнути несприятливих ситуацій. Однак, на відміну від вищезгаданого прикладу, таке висловлення не є наказом.

При дослідженні лінгвістичних засобів вираження модальності необхідності нами також зафіксовано використання експлікаційних моделей розширення структури висловлення, які реалізуються за допомогою ПСК та плеонастичних елементів, зокрема повторів:

Hedges: Which is a good example of why we need a new general office clerk and tea-wallah, Harry. Now. Today (D. Potter).

Деонтична необхідність, що спричинена ситуацією (смерть службовця), вербально підсилюється ПСК-конкретизації (*Now. Today.*).

Mary: We do need to put this out on the beeper. I've got to lay down a line... It's essential. It's absolutely essential... /.../ It's vital... it's vital all Labour candidates must say the same thing (D. Hare).

Мовець (Мері) виражає необхідність, яку можна класифікувати як деонтичну. За традиціями політичної партії, всі представники партії під час публічних виступів мають узгоджувати свої слова, навіть повторювати дослівно, щоб створити враження єдності. Одним із обов'язків Мері є узгоджувати слова кандидатів. Необхідність спрямована на мовця і зумовлена ситуацією (об'єктивними чинниками) – лідер партії зробив непередбачену заяву, – і тому необхідно повідомити про це всіх членів партії.

Andrew: We have to do this. We have to. We've worked upon this strategy for hour upon hour. Because like it or not, nobody trusts us to manage the economy. So we must convince them we're good managers now. (D. Hare)

Цей приклад також виражає деонтичну необхідність, яка спричинена ситуацією, але роль суб'єктивного у словах мовця також велика. Ендрю є членом керівного апарату партії, і хоча курс політичної партії передбачає певну політику у сфері економіки, він виражає своє бачення про необхідність втілення цієї політики. Необхідність спрямована на ситуацію, тому що включає як адресанта, так і всіх адресатів висловлення.

Усе вищевикладене дозволяє зробити висновок, що формально надмірні висловлення виступають як потужний засіб вираження однієї з підсистем діалогічної модальності, а саме логічної. Відібраний ілюстративний матеріал доводить, що всі типи експлікаційних моделей (розчленування та розширення синтаксичної структури висловлення, розширення структури репліки) актуалізують логічну модальність. Необхідно зауважити, що нетиповим є використання апелятивних займенників з іменником-характеризатором, вигукової індикації питальності, експлетивів, перифрастичних тверджень, за допомогою яких реалізується розширення синтаксичної структури висловлення, в той час як широко застосовуються різні види ПСК, що також модифікують структуру висловлення.

Перспективним вважаємо подальше дослідження лінгвістичних засобів вираження різних підсистем діалогічної модальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 284 с.
2. Потапова Р.К. Речь: коммуникация, информация, кибернетика. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 568 с.
3. Формановская Н.И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход. – М.: Рус. яз., 2002. – 216 с.
4. Зинья И.А. Лингвopsихология речевой деятельности. – М.: НПО "МОДАК", 2001. – 428 с.
5. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. – К.: Фотосоциумцентр, 2002. – 335 с.
6. Аристов С.А. Прагмалингвистическое моделирование мены коммуникативных ролей: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / ТГУ. – Тверь, 2001. – 19 с.
7. Висоцька Г.В. Функціонально-адаптивна система питання-відповідь у англomовному розмовному дискурсі: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2004. – 20 с.
8. Лебедева О.В. Диалог как результат социального взаимодействия // Социокультурное варьирование в языке: Сб. науч. тр. – М.: Изд-во МГЛУ, 2001. – Вып. 452. – С. 118-126.
9. Славова Л.Л. Типология коммуникативных неудач (на материале современной английской речи): Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / КГЛУ. – К., 2000. – 19 с.
10. Азнабаева Л.А. Принцип экспликации отношения в конвенциональном речевом поведении адресата // Филологические науки. – 2002. - №3. – С. 40-49.
11. <http://artefact.lib.ru>
12. Сухих С.А. Аспект отношения в диалоге // Высказывание и дискурс в прагмалингвистическом аспекте: Сб. научн. тр. – К.: Изд-во КГПИИЯ, 1989. – С. 89-94.
13. Павленко Л.І. Вираження екзистенціональної модальності в експлікаційних структурах англійського колокваційного синтаксису // Вісник Житомирськ. пед. ун-ту. – 2003. – Вип. 11. – С. 184-187.
14. Павленко Л.І. Синтаксичні та функціонально-семантичні характеристики експлікаційних моделей в англійському розмовному мовленні: Автореф. дис. ...канд. филол. наук: 10.02.04 / ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2005. – 20с.
15. Почепцов Г.Г. Достоверность высказываний // Вісник Харківськ. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – 2000. – № 471. – С. 218 – 220.
16. Потыкина В.Л. Дискурсивный акт негативной оценки достоверности высказывания как минимальная единица диалогического дискурса // Вісник Харківськ. держ. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2003. – № 611. – С. 141 – 143.
17. Козирева М.С. Слухач та комунікативний акт // Вісник Харківськ. нац. ун-ту. ім. В.Н. Каразіна. – 2003 – № 609. – С. 159 – 163.
18. Бузаров В.В. Некоторые аспекты взаимодействия грамматики говорящего и грамматики слушающего в английской диалогической речи: Учебное пособие. – Пятигорск: Изд-во ПГПИИЯ, 1988. – 117 с
19. <http://mirslouvrei.com>

Матеріал надійшов до редакції 17.04.2006 р.

Павленко Л.И. Формально избыточные высказывания как средство выражения логичной модальности в диалоге.

В статье на основе анализа структурно-семантических особенностей формально избыточных высказываний раскрывается их потенциал для реализации логической модальности.

Pavlenko L.I. Formally redundant utterances as a means of expressing logical modality in the dialogue.

The potential of formally redundant utterances to express logical modality is revealed with the help of the analysis of their structural and semantic peculiarities.